

Maryana Yemelyanova,
Associate professor of practical
linguistics chair, Uman Teacher's Training University

Мар'яна Ємельянова
доцент кафедри практичного мовознавства
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Особливості викладання української мови для іноземних студентів з Туркменістану

Інтеграція України в світовий освітній простір зумовлює появу в вищих навчальних закладах України іноземних студентів з усього світу. Викладання української мови іноземним студентам має свою специфіку. Якщо проблемі навчання англомовних студентів української мови присвячені як теоретичні, так і практичні дослідження, то навчання української мови студентів з Туркменістану - це маловивчена, а тому актуальна проблема сучасного українського мовознавства. Навчання туркменських студентів має свої особливості, які будуть розглядатися в даному дослідженні.

Мета статті - визначити основні чинники, які впливають на особливості викладання української мови іноземним студентам з Туркменістану.

Об'єкт дослідження - методичні основи вивчення української мови як іноземної студентами з Туркменістану.

Предмет дослідження - визначальні чинники вивчення української мови як іноземної студентами з Туркменістану.

У процесі навчання студентів з Туркменістану української мови, при створенні навчальних програм, комплексів навчальних дисциплін і спеціалізованої літератури для вивчення української мови як іноземної викладачеві слід враховувати ряд особливостей навчального процесу саме з туркменськими студентами. Ці особливості залежать від декількох факторів:

1. Підбір методів навчання залежить від курсу навчання. Студентам першого курсу вивчати мову найважче, тому програмою передбачена досить

велика кількість годин для вивчення української мови. Студенти другого, третього і четвертого курсів вчать швидше і легше, але викладачеві необхідно не упустити момент, коли розмовна мова студентом вже вивчена, а здобуття академічних знань здається непотрібним – саме в цей момент з'являється потреба додатково стимулювання бажання вивчати всі тонкощі української мови. Про важливість врахування комунікативних потреб і етапу навчання студентів писали такі вчені як Л. Бей і А. Тростинська, наголошуючи в своєму дослідженні «Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів», що при вивченні української мови як іноземної слід враховувати не тільки психолого-педагогічні та соціально-педагогічні підходи, але і спеціалізацію і етапи навчання, комунікативні потреби, існуючі знання студентів [1; 43].

2. Важливим фактором є необхідність різновекторності вивчення мови - вже з першого курсу в іноземного студента виникає потреба вивчати мову в трьох векторах. По-перше, українська мова вивчається як мова побутова – це необхідно для спілкування в суспільстві, з викладачами, однокурсниками, в звичайних життєвих ситуаціях: у магазині, в лікарні, в автобусі, на екскурсії, в їдальні і т.д. . По-друге, студенту необхідно вивчати українську мову як мову наукову, професійну – для отримання знань в університеті, правильного сприйняття лекцій, можливості користуватися підручниками, посібниками та іншою науковою літературою. По-третє, відповідно до вимог програми і для повноцінного засвоєння лінгвістичних знань, українську мову студенти повинні вивчати власне як науку – тому, що без детального вивчення закономірностей мови, правил її існування – неможливо вивчити мову ні на побутовому, ні на професійному рівні. Про перших два вектори вивчення української мови як іноземної дуже влучно висловлюється Селіверстова Л.: «Предмет «Українська мова як іноземна» повинен забезпечити іноземного студента лінгвістичними знаннями, необхідними для вивчення дисциплін за фахом, збагачення знань через читання наукової літератури, а також

передбачити формування комунікативних навичок для задоволення соціальних і суспільних потреб»[2].

3. Психологічний і культурологічний фактори навчання української мови як іноземної дуже важливі. Навчаючи студентів, які мають іншу релігію, культуру, та й взагалі інший погляд на світ, педагогу дуже важливо усвідомлювати цю особливість. Тому викладачеві для ефективного навчання необхідно вивчати не тільки професійну мовознавчу літературу, а й культурологічні та психологічні праці, присвячені країні, з якої приїхали іноземні студенти. Таким чином, можна досягти результативного навчання і більш довірливих відносин зі студентами.

З іншого боку, викладачеві потрібно поступово і регулярно вводити іноземного студента в культурний простір українського народу. З цього приводу Л. Селіверстова зазначає, що «... важливі компоненти навчання української мови як іноземної визначає соціолінгвістика, заснована на законах співвіднесення мови і культури, мови і суспільства, рідного і нового для іноземного студента ... Для того, щоб наблизитися до нової культури, світогляду, світосприйняття, недостатньо засвоїти тільки план вираження змісту мовних явищ. Необхідно засвоєння плану змісту - нової системи понять, тобто концептуальної картини світу, покладеної в їх основу»[3; 9].

Важливо сформувати країнознавчу і лінгвокультурологічну компетенцію студентів-іноземців, яка полягає в зануренні в соціокультурний простір носіїв мови, вивченні будь-якої іноземної мови насамперед як національно-культурного джерела іншого етносу [4], але, на нашу думку, також дуже важливим є формування у викладача відповідних культурологічних і країнознавчих компетенцій, пов'язаних з національністю іноземних студентів, яких вони навчають – тільки так викладач зможе пояснити студентам незнайомі, нові для них соціальні та культурні реалії українського суспільства і побудувати довірливі відносини.

Як висловлювалися вище цитовані вчені, іноземних студентів потрібно постійно знайомити з особливостями українського суспільства і української

культури – тільки так вони зможуть стати повноцінними носіями української мови. Соціокультурну асиміляцію іноземних студентів викладач української мови найчастіше здійснює шляхом роботи з текстами і діалогами відповідної культурологічної тематики: «Хоча основними для навчання залишаються тексти майбутньої спеціальності іноземних студентів, адже саме до змісту цих текстів прикута увага більшості дослідників, що є цілком виправданим, однак не можна забувати і про тексти, що знайомлять студентів з культурою, традиціями, побутом країни, в якій студенти проживають кілька років. Це не тільки культурно збагачує, а й сприяє кращій адаптації іноземців, дозволяє знаходити спільну мову з місцевими жителями, уникати конфліктів, пов'язаних з культурними, ментальними, релігійними та іншими суперечностями» [5; 28].

4. Однією з важливих проблем вивчення української мови іноземними студентами з Туркменістану є відсутність повністю адаптованого саме для туркменських студентів підручника. З одного боку, дослідники наголошують на проблемі єдиного універсального підручника для всіх іноземних студентів: «Великою проблемою навчання є відсутність єдиного підручника з української мови для іноземних студентів. Розробка підручника з української мови для іноземних студентів, який враховував би всі особливості курсу, є першочерговим завданням методистів» [1; 46]. З іншого боку, особливості мовних знань студентів з Туркменістану обумовлюють об'єктивну необхідність створення підручника саме для цієї категорії іноземних студентів, підручника з елементами туркменського перекладу (особливо важливо це для студентів першого курсу навчання).

5. Також важливим фактором є можливість використання в процесі навчання іноземних студентів української мови комунікативних ситуацій – моделей повсякденних життєвих ситуацій, які вимагають певних мовних навичок і знання певної кількості тематичної лексики. Навчання методом комунікативних ситуацій ми розглядаємо, як вивчення тематичних груп лексики і використання цієї лексики в процесі побудови ситуативних

діалогів. Як заявляє Л.Б. Бей: «Розмовні теми пов'язані перш за все з потребами навчального спілкування, як усного, так і письмового. Пропонується вивчення таких тем: «Привітання-Прощання», «Знайомство» (прізвище, ім'я, по батькові, сімейний стан, стать, вік, дата і місце народження, національність, громадянство, місце навчання, професія, адреса), «Батьківщина», «Дні тижня», «Календар», «На пошті і в магазині», «В касі», «Час», «Розклад занять», «Заліки та іспити», «Мій університет», «Мій факультет» [1; 47].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновки, що особливості викладання української мови іноземним студентам з Туркменістану мають такі складові:

- залежно від курсу навчання викладач підбирає різні методи навчання;
- вивчення української мови туркменськими студентами повинно відбуватися одночасно в трьох векторах – на побутовому рівні, як мова професійна і мова як наука;
- викладач зобов'язаний враховувати особливості культури студентів з Туркменістану, а також активно використовувати навчальний матеріал культурологічного змісту з метою залучення студентів в українське культурне середовище;
- на сучасному етапі викладання української мови як іноземної студентам з Туркменістану ми стверджуємо необхідність створення повністю адаптованого підручника з елементами туркменського перекладу;
- для підвищення ефективності вивчення української мови туркменськими студентами рекомендується використовувати метод комунікативних ситуацій.

Література:

1. L.B. Bey. Problems of teaching Ukrainian to different groups of foreign students. / L.B. Bey, O.M. Trostynska - Kharkiv National University bulletin #12. – pp. 42-49
1. L. Seliverstova. Problems of arranging educational programs for teaching Ukrainian as foreign language. / L. Seliverstova, electronic resource: http://philology.lnu.edu.ua/teoria_praktyka_ukr_mova/vyp_03_2008/4.%20Seliverstova.pdf
2. L. Seliverstova. Linguistic and psychological basis of learning Ukrainian as foreign language. / L. Seliverstova - Theory and practice of teaching Ukrainian as foreign language. Lviv, 2007, issue #2, pp. 8-13.
3. O.M. Samusenko, O.I. Klimkina, Linguistics and country study: Ukraine, teaching guide. Publication and printing center “Kyivskiy Universytet”, 2009, p. 256.
4. N.O. Vorona. Problem of substantial contents of training course of Ukrainian as foreign language. / N.O. Vorona. Language, history and culture in linguistic and communicatory space: collection of research papers. Bulletin board: L.B. Bidenko, O.M. Volkova, S.I. Degtyaryov; organized by L.D. Bidenko. Sumy, SumDU, 2015, issue #2, pp. 22-29, p. 28.
5. L.B. Bey. Teaching Ukrainian to different groups of foreign students. / L.B. Bey, O.M. Trostynska - Kharkiv National University bulletin #12. – pp. 42-49, p.46.